

Spis treści

Przedmowa	XI
Wykaz skrótów	XIII
Wykaz literatury	XVII
Wykaz orzecznictwa	XXXVII
Wykaz źródeł internetowych	XXXIX
Wprowadzenie	1
Rozdział I. Kultura i jej relacje z prawem – wprowadzenie do tematu	7
§ 1. Rola kultury w życiu społecznym	7
I. Pojęcie kultury	8
II. Wzory kulturowe	12
III. Zarys roli kultury w kształtowaniu jednostki na tle społecznych funkcji kultury	14
1. Funkcje kultury	15
2. Psychokulturalizm – przybliżenie nurtu i jego współczesnych refleksów	16
§ 2. Systemy aksjo-normatywne – normy prawne a normy pozaprawne	22
I. Podsystemy reguł kulturowych	22
1. Sumnerowski trójpodział: zwyczaje, moralność, prawo	23
2. Podsystemy aksjo-normatywne jako elementy i pochodne kultury	25
3. Zwyczaj i prawo zwyczajowe jako reguły kulturowe	28
4. Moralność jako podsystem reguł kulturowych	31
5. Religijne oraz światopoglądowe normy i wartości jako reguły kulturowe	32
6. Podsumowanie	36
II. Zarys relacji reguł prawnych i kulturowych ze szczególnym uwzględnieniem myśli <i>Herberta L.A. Harta</i>	36
1. Relacje treściowe reguł prawa i reguł kulturowych	37
2. Relacje funkcjonalne reguł prawa i reguł kulturowych	40
3. Specyfika prawa karnego w kontekście relacji reguł prawnych i kulturowych	43
4. Postulat neutralności moralnej prawa	46
5. Podsumowanie	47

III. Siła oddziaływania reguł kulturowych – sankcje, poziom internalizacji, imperatywy kulturowe	48
Rozdział II. Wielokulturowość i jej polityczno-prawne interpretacje: multikulturalizm, czyny zabronione motywowane kulturowo i obrona przez kulturę	51
§ 1. Wielość kultur. Grupowe i indywidualne relacje międzykulturowe .	52
I. Multikulturalizm a wielokulturowość – dylematy terminologiczne	53
II. Grupy kulturowe i profile kultury	56
1. Grupy kulturowe	56
2. Profile kultury	57
III. Kultura większościowa (dominująca) – większość kulturowa a kultura mniejszościowa – mniejszość kulturowa	61
1. Kultura dominująca	61
2. Mniejszość kulturowa	62
3. Reprezentant kultury	64
4. Subkultura	65
IV. Relacje systemów i reguł kulturowych, uniwersalia kulturowe	66
1. Etnocentryzm	67
2. Stereotyp kulturowy	68
3. Uniwersalia kulturowe	69
4. Prawa człowieka jako reguły uniwersalne?	71
5. Sprzeczność norm kulturowych	75
§ 2. Multikulturalizm, <i>cultural offences</i> i <i>cultural defense</i> – polityczno-prawne reakcje na wielokulturowość	77
I. Multikulturalizm	77
1. Rozwój multikulturalizmu – szkic historyczny	79
2. Oblicza multikulturalizmu – krytyczny przegląd klasyfikacji	82
3. Multikulturalizm w ujęciu <i>Willa Kymlicki</i>	88
II. Koncepcja obrony przez kulturę i czynów zabronionych motywowanych kulturowo	91
1. Obrona przez kulturę a multikulturalizm	93
2. Pojęcie <i>cultural offences</i>	94
3. Systematyka <i>culturally motivated crimes</i>	96
4. Uzasadnienie obrony przez kulturę	103
5. Krytyka <i>cultural defense</i>	109
6. Kontrargumenty <i>Alison D. Renteln</i> – charakterystyka krytyczna	114
7. Zasada równości jako obosieczny argument w dyskursie o <i>cultural defense</i> – uwaga na marginesie	121

8. <i>Cultural defense</i> w ujęciu Alison Dundes Renteln oraz kontrapropozycje wybranych autorów w świetle nurtów multikulturalizmu	123
III. Podsumowanie	136
§ 3. Wielokulturowość w Polsce	137
I. Polska jako państwo wielokulturowe?	138
II. Kultura mniejszościowa na przykładzie kultury romskiej w postaci występującej w Polsce	142
1. Zarzut etnocentryczności ujęcia	143
2. Status mniejszości romskiej jako mniejszości etnicznej	145
3. Kulturowa odrębność Romów (<i>romanipen</i>)	146
4. System skałań (<i>mageripen</i>)	149
5. Sytuacja kobiet w społeczności cygańskiej	150
6. Wybrane przykłady „romskich” czynów zabronionych motywowanych kulturowo	153
7. Podsumowanie	157
Rozdział III. Prawa człowieka wobec różnorodności kultur w świetle wybranych obowiązujących w Polsce aktów prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego	159
§ 1. Przyrodzona godność człowieka	161
§ 2. Zasada równości wobec prawa i niedyskryminacji	164
§ 3. Prawa i wolności przemawiające na rzecz <i>cultural defense</i>	169
I. Prawa mniejszości	170
II. Ochrona prywatności i rodziny, wolność sumienia	179
III. Prawo do sądu	186
IV. Prawna ochrona dziedzictwa kulturowego	188
§ 4. Prawa i wolności potencjalnie zagrożone przez <i>cultural defense</i>	190
I. Ograniczenia w korzystaniu z praw	191
II. Prawo do życia i wolności	199
III. Równouprawnienie mężczyzn i kobiet oraz przeciwdziałanie dyskryminacji kobiet i przemocy wobec nich	203
IV. Ochrona praw dzieci	212
§ 5. Podsumowanie	217
Rozdział IV. Czyny zabronione motywowane kulturowo i obrona przez kulturę w warunkach polskiego prawa karnego	221
§ 1. Przystawalność koncepcji obrony przez kulturę do realiów normatywnych polskiego prawa karnego	222
I. Zasada terytorialności	222
II. Zróżnicowanie kulturowe jako dobro chronione przez polskie prawo karne	223

III. Umieszczenie obrony przez kulturę w polskim prawie karnym	227
§ 2. Narzędzia obrony przez kulturę w polskim prawie karnym <i>de lege lata</i> – katalog możliwych rozwiązań	229
§ 3. Dekompletacja znamion czynu zabronionego	233
I. Znamiona ocenne i nieostre w kontekście braku naruszenia przedmiotu ochrony	234
1. Pojęcie znamion ocennych i ich podziały	234
2. Znaczenie znamion ocennych i nieostrych dla wybranych czynów motywowanych kulturowo	236
3. Podsumowanie	243
II. Zgoda dysponenta dobra	245
1. Wartość społeczna i swoboda dysponowania dobrem prawnym	245
2. Warunki skuteczności zgody w prawie karnym	251
3. Prawnokarne konsekwencje skutecznej zgody dysponenta dobra w wybranych przypadkach <i>cultural offences</i>	257
4. Podsumowanie	260
§ 4. Kontratypy ustawowe i pozaustawowe	261
I. Rola kontratypów – aspekt materialny	262
II. Przydatność kontratypów kodeksowych z perspektywy <i>cultural defense</i>	266
1. Obrona konieczna	266
2. Stan wyższej konieczności jako okoliczność wyłączająca bezprawność oraz jako okoliczność wyłączająca winę	268
III. Ustawowy kontratyp działania w granicach szczególnych uprawnień lub obowiązków	275
IV. Pozaustawowy kontratyp obcego zwyczaju	279
1. Dopuszczalność pozaustawowych okoliczności wyłączających bezprawność	280
2. Kontratyp zwyczaju a zwyczaj obcy	284
§ 5. Okoliczności umniejszające stopień społecznej szkodliwości czynu .	291
I. Podstawowe założenia związane z ujęciem społecznej szkodliwości czynu w polskim prawie karnym	292
II. Czynniki kulturowe pośród elementów kształtujących ocenę stopnia szkodliwości czynu zabronionego	295
III. Kryteria oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu	300
IV. Podsumowanie	302
§ 6. Okoliczności wyłączające lub umniejszające winę	303
I. Pojęcie winy w prawie karnym i zarys teorii winy	305
II. Ujęcie winy w polskim Kodeksie karnym	312

III. Okoliczności uchylające lub umniejszające winę	319
IV. Nieletniość	322
V. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona	325
VI. Błąd relewantny z punktu widzenia prawa karnego	336
1. Błąd co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego	339
2. Błąd co do okoliczności wyłączającej bezprawność lub winę	345
3. Błąd co do prawa	349
4. Usprawiedliwienie błędu	353
5. Podsumowanie	358
VII. Niestypizowane okoliczności wyłączające i umniejszające winę	359
1. Dopuszczalność pozaustawowych okoliczności wyłączających i redukujących winę	359
2. Wpływ imperatywu kulturowego jako okoliczność redukująca stopień winy	362
3. Podsumowanie i propozycja <i>de lege ferenda</i>	365
§ 7. Wymiar kary i innych środków penalnych	366
I. Dyrektywy sędziowskiego wymiaru kary (art. 53 KK)	368
II. Nadzwyczajne złagodzenie kary	370
III. Środki probacyjne	371
Rozdział V. Zamiast zakończenia	375
§ 1. Schemat karnoprawnej oceny czynu motywowanego kulturowo w duchu umiarkowanego multikulturalizmu	375
§ 2. Tzw. małżeństwo rromskie	380
§ 3. Obrzezanie męskie	383
Indeks rzeczowy	389